

Bulletin pro školy

VAR ANTY

strana 2

Čeští žáci
a čtenářská
gramotnost

strana 3

Jak vybírat texty
do výuky?

strana 5

Dnešní děti
nejsou zvyklé čekat,
až jim smysl
čteného dojde

/rozhovor s Ondřejem Hausenblasem/

XI/2012

20 LET

POMOCI

Nechme děti, ať čtou, co je baví

Nedávno se na mě obrátila moje kamarádka Ivana s nabídkou: „Nechceš pytel fantasmagorických knížek?“ Na můj nechápavý pohled reagovala dovysvětlením, že její téměř dvacetiletá dcera už konečně začala číst „pořádné“ knížky, např. Steinbecka. Stále jsem nerozuměla tomu, co je to konkrétně za knížky a proč se jich tímto způsobem zbavuje. „No to jsou všichni ti Harry Potterové a Páni prstenů... už to nechci doma ani vidět.“

Chvilí jsem se pokoušela kamarádku přesvědčit, že by si tyhle velmi oblíbené tituly měla nechat třeba pro vnoučata. Bylo to marné. Uznává pouze knihy „o skutečném životě“. Tak jsem jí navrhla, že je možné darovat knihy do školy, kde je využijí ve školní nebo třídní knihovničce. Nějakou dobu mi tenhle rozhovor ležel v hlavě. Přemýšlela jsem o tom, co nás formovalo ve vztahu ke knihám. Podobně jako Ivana jsem prošla školou s povinnou četbou, kde se na prvním stupni četly na všech školách stejné knihy a na druhém jsme si své čtenářské deníky opisovali od rodičů nebo starších sourozenců. Vyrůstali jsme s pocitem, že povinná četba je ta pravá, i když pekelně nudná, zatímco moje oblíbené Čtyřlístky, dívčí romány a foglarovky jsou

brak, který se čte spíš tajně. Důsledkem možná je, že dnes řada dospělých čte pouze noviny, jejichž opravdovost se podle tohoto přístupu nedá zpochybnit.

Vzpomněla jsem si také na to, jak jsem kdysi svým žákům ve škole zadala porovnat jejich žebříček TOP TEN nejoblíbenějších knížek s knihami, které četli jejich rodiče ve stejném věku. Vznikl z toho moc zajímavý projekt, přičemž nejzajímavější část se odehrávala právě doma před rodinnými knihovnami.

Myslím také na Karolínu, Ivaninu dceru, co na to říká, že jí maminka vyhodí její oblíbené knížky? Jak to tomu už dospělému člověku kamarádka vysvětlí? Napadlo ji, že zřejmě právě zásluhou „fantasmagorických“ knih získala její dcera čtenářské návyky, které ji dovedly do stádia, kdy se rozhodla sáhnout po náročnější literatuře? Budiž řečeno ke cti všem takovým rodičům, že tyto knihy dětem dopřejí, i když při tom velmi trpí! Tomu, že podpora čtení nese své ovoce, jsou věnovány i následující stránky tohoto bulletinu.

P.S. Ivana nakonec knihy věnovala jedné veřejné knihovně, která je využila v programu *Dejme knihám druhou šanci*. Myslím, že zrovna tyto tituly se tam dlouho neohřejí a udělají radost dalším čtenářům.

Kateřina Sobotková

koordinátorka projektu *Jak efektivně vyučovat průřezová témata a rozvíjet čtenářství, Varianty*

ČEŠTÍ ŽÁCI A ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

Čeští žáci samozřejmě umí „nějak“ číst. Problém nastává, pokud po nich budeme chtít, aby s textem dále pracovali. Schopnost analyzovat text a porozumět mu ztrácí čím dále tím více českých dětí. Podle mezinárodního srovnání PISA 2009 dosáhli naši žáci mezi srovnávanými zeměmi podprůměrných výsledků.

Co je podstatnější, Česká republika je jednou z pěti sledovaných mezi lety 2000-2009, která zaznamenala v této oblasti největší propad. Plných 23 % procent patnáctiletých má nízkou míru čtenářských kompetencí a s největší pravděpodobností budou mít velké problémy uplatnit se v dalším životě. Zároveň výrazně vzrostl počet dětí, které dosahují nedostatečných výsledků. Snižuje se také počet dětí, které dosahují ve srovnání s vrstevníky z ostatních zemí OECD výborných výsledků. Toto jsou známá a často zmiňovaná fakta. Co se ovšem často nezmiňuje je, že především výsledek českých chlapců je mimořádně alarmující. Celá třetina patnáctiletých se v rámci mezinárodního srovnání umístila na nejhůře hodnoceném místě, což představuje významné zhoršení.

Zároveň klesá také počet dětí, které čtou knihy s radostí. Čtení se tak stává pro stále větší část žáků nemilovanou činností. I v tomto ukazateli jsme „prokázali“ výrazný skok směrem dolů. Poslední disciplínou, kde jsme si od roku 2000 výrazně pohoršili, je kázeň žáků v hodinách českého jazyka.

Nečekaně velké rozdíly jsou také mezi regiony v ČR. Nejlepšího průměrného výsledku dosáhli žáci v Praze. Naopak nejhůře dopadli žáci v Moravskoslezském a Karlovarském kraji. Jen o něco lépe zabodovali žáci z Olomouckého a Ústeckého regionu.

V současné době bohužel nemáme žádnou solidní analýzu, proč jsme se dostali do této spirály zhoršujících se výsledků, a to nejen ve čtenářské gramotnosti. Což je velký dluh. Dobrou zprávou je, že jsme stále čtenářskou velmocí v počtu prodaných knih, v husté síti knihoven a i letmý pohled do dopravních prostředků ukazuje, že se čtením to u nás není zase až tak tragické. Otázkou je, jak čtenářskou gramotnost předat dětem.

Pavel Košák

koordinátor projektu *Jak efektivně vyučovat průřezová témata a rozvíjet čtenářství, Varianty*

Jak vybírat texty do výuky?

Učitelé, kteří chtějí u svých žáků rozvíjet čtenářskou gramotnost a vztah ke čtení, nemohou vystačit ve škole jenom s učebnicemi. Učebnice jsou texty ploché, které se řídí pravidly daného žánru, nemohou tedy napomoci dětem orientovat se v textech různého charakteru a rozumět jim. Děti mají být obklopeny různými druhy textů a pracovat s nimi téměř ve všech předmětech. Jak ale vhodné texty vybírat?

Když hledám vhodné texty do výuky, postupuji podle určitého klíče. Při jejich výběru zpravidla začínám právě samotnými texty, na které natrefím v knihovně, v časopise nebo na internetu. (Celé knihy si čtou žáci podle svého vlastního výběru v dílnách čtení.) Zpočátku se mi text líbí spíše intuitivně. Do výuky ho však přinesu teprve ve chvíli, kdy jsem si jistá, že text nabízí mnoho příležitostí k rozvoji čtenářské gramotnosti a míří i na další cíle. Jak to zjistím? Nejprve si zformuluji hlavní myšlenku textu (poselství). Rozmýšlím se, zda je myšlenka natolik důležitá, že ji chci s dětmi sdílet. Pravděpodobně se myšlenka bude shodovat i s tím, co je předepsáno v RVP, např. v oblasti průřezových témat či v oblasti kompetencí. Někdy může být toto hledisko pro mě nejdůležitější. Budu mít na paměti, k jakému vzdělávacímu cíli chci s žáky dojít, a budu hledat vhodné texty, díky kterým vnesu důležité téma do hodiny zcela přirozeně.

Pokud jsem schopná zformulovat hlavní myšlenku, text pošel prvním sítém. Zda se hlavní myšlenka shoduje s mými vzdělávacími cíli, je další důležité kritérium. Potom se dívám na text ještě jednou podrobněji a zkoumám, jestli odpovídá čtenářské a mentální úrovni mých žáků. Když chystám text pro druháky, může být pro ně příliš obtížný, protože jejich technika čtení ještě není dokonalá. Pokud však na text stačí mentálně (obsahuje jim známé skutečnosti, to, co neznají, popisuje srozumitelně a jejich jazykem), mohu ho ve třídě nahlas přečíst já, nebo se můžeme ve čtení s žáky prostrídat. Zároveň v textu hledám místa, jejichž prodiskutování pomůže žákům pochopit hlavní myšlenku či celkový význam textu. Hledám i detaily, jejichž objasnění přispěje k porozumění na úrovni slov či vět. Zformuluji si čtenářské cíle, kterých při čtení, psaní a diskusi dosáhneme.

V tuto chvíli jsem si už jistá, že chci s žáky s daným textem pracovat. Možná jsou teď v popředí znalostní, dovednostní či postojoyé cíle z oblasti průřezových témat, oborů či klíčových kompetencí. Možná jsou v popředí cíle souvise-

jící se čtenářstvím a čtenářskou gramotností. Možná od každého něco. Důležité je, že text je inspirativní pro moje promyšlení hodin nebo má jiné velké přednosti (působí na city žáků, má vysokou uměleckou či estetickou hodnotu, přináší žákům zážitek). Většinou úplně nakonec, někdy však souběžně s tím, co jsem popsala výše, promyslím, jaké aktivity budou předcházet čtení textu, jaké ho budou doprovázet a jaké nastanou po jeho přečtení. Nikdy nepracuji s textem tak, že bychom rovnou začali číst.

Jaká další kritéria hrají roli při výběru textů do výuky? Např. množství a kvalita obrázků, ilustrací či dalších vizuálních prvků. Pokud byly součástí původního textu, měli bychom je využít. Dovednost vyčíst informace i z grafů, fotografií, schémat či tabulek je v současném světě klíčová. Volím tedy texty, které mají obrazovou přílohu.

DESATERO ZÁSAD, KTERÉ PODPORUJÍ ČTENÁŘSTVÍ:

1. čtení ve škole je důležité;
2. knihy jsou dostupné všem;
3. žáci čtou často, pravidelně a ve všech naukových předmětech;
4. žáci si mohou vybírat texty podle vlastní volby;
5. žáci čtou celé knihy a texty;
6. ve výuce sdílejí dojmy z četby;
7. žáci tvoří texty o knihách a vlastní autorské texty;
8. žákům se ve škole často předčítá, i tehdy, když už sami čtou;
9. učitelé ovládají čtenářské strategie a vhodné metody výuky, motivují žáky ke čtení a poskytují vhodnou zpětnou vazbu;
10. učitelé sami čtou, sledují knižní novinky a doporučují jednotlivým žákům knihy a texty, které jsou pro ně vhodné.

Jednou za čas je vhodné reflektovat, jaké texty do hodin běžně nosím. Zamyslím se nad tím, zda to není pořád stejný typ materiálu (např. povídka s nečekaným koncem, text z encyklopedie, publicistický článek na aktuální téma). Každý učitel totiž volí takové texty, které se líbí jemu, které jeho provokují či pobaví. Texty, které k nám nepromlouvají, „nevidíme“. Ve třídě ale máme zastoupenou řadu dalších typů lidí, kterým se většinou líbí něco úplně jiného. Pro všechny je velmi osvěžující, když učitel občas sáhne i po textu, který ho neoslovil. Ve třídě pak uvidí mluvit a zapojovat se i děti, u kterých se to běžně nestává.

Kateřina Šafránková
redaktorka Kritických listů a pedagožka v domácí škole

Knihovny jako místa plná života

Každý z nás byl jednou dítě a má zkušenost s tím, jak jsme se jako malí dozvídali vše podstatné o světě. Většina poznatků nám byla předána vyprávěním příběhů. Prvními zprostředkovateli byli rodiče, později pohádky, mýty a příběhy z knížek. Tak se v nás vytvářelo povědomí o tom, co je dobré, co špatné, co stojí za to poznat.

Hlavním nosičem příběhů zůstává text. Čtení je proto klíčová dovednost, která nám umožňuje sdílet podstatu světa, ve kterém žijeme, s ostatními. Knihy v čase mění svou materiální podstatu i design, nutnost základní dovednosti pro otevření obsahu světa knih – čtení – však zůstává nezměnná. K podpoře čtení a rozvoji vášně číst je potřeba mít knihy po ruce. Za tímto účelem vznikla v minulosti veřejná služba jménem *knihovna*. I knihovny se v minulých letech podstatně proměnily. Už nejsou jenom depozitem knih a místem jejich směny. Jsou také místem sdílení vášně pro čtení: pořadají se tu autorská čtení, předčítají pohádky. Děti v knihovně také přespávají během noci s Andersenem, dospělí v nich debatují nad aktuálními problémy svého okolí. Nejsou to už potměšilé prostory s řadami regálů s knihami, ale živoucí místa, ve kterých si člověk čtení také „užije“ a může zážitek z četby sdílet s ostatními.

V současné době nám chybí mladá generace vášnivých čtenářů. Čtenářská gramotnost, jak se všeobecně ví, upadá, což je důvod k obavám, jak to s knihovnami a čtenářstvím dopadne. Nadějí zůstávají školy, které mají spolu s rodinou při rozvíjení čtení hlavní roli. Jednou z cest pro změnu mohou být třídní knihovničky. V těch mají děti po ruce knihy a časopisy, které nejen potřebují k učení, ale především se o ně sami zajímají. Jsou i školy, kde jsou knihovničky určeny výhradně dětem. A samozřejmě jsou to děti, které je dle vlastního zájmu zařizují. Mají tak možnost naučit se knihy vybírat, tříbit a pěstovat své čtenářské preference a také odpovědnost za své čtení.

Příkladem může být informační centrum a školní knihovnička v ZŠ T.G.M. Poděbrady. Škola vybudovala knihovničky v jednotlivých třídách, zvelebuje své informační centrum, a především s dětmi aktivně čte. Nejenže paní učitelky čtou dětem, ale také starší děti čtou těm mladším. Škola do rozvíjení čtenářství vtahuje i rodiče, kteří pomáhají vybavit knihovničky zajímavými tituly a zapojují se do čtenářských akcí, jako je *Týden knihoven*, *Burza knih*, *Noc s Andersenem*, *Knihotoč*, *Provázkiáda* a další. V Poděbradech mají vytvořenou celou strategii rozvoje čtenářství a je to jedno

z hlavních témat vzdělávání ve škole. Škola je mj. zapojena do projektu *Jak efektivně vyučovat průřezová témata a rozvíjet čtenářství* (www.ptac.cz) a dalších tematických projektů. Svými aktivitami se snaží naplnit tzv. desatero čtenářství (viz str. 3). Propojila nejen humanitní, ale také přírodovědné předměty tak, aby čtenářské aktivity na sebe navazovaly. Děti tu mají během netradičních aktivit spojených se čtením a knihami možnost sdílet své čtenářské zážitky. To je podstatná funkce čtení: umožnit prožívat a sdílet příběhy a naše zážitky spojené se čtením s ostatními. Bez tohoto sdílení nejde vytvořit společné hodnoty, společný pohled na svět. Škola a knihovna jsou dvě důležitá místa, která toto sdílení umožňují a mohou je společně podpořit.

Pavel Košák

koordinátor projektu *Jak efektivně vyučovat průřezová témata a rozvíjet čtenářství, Varianty*

NA ČTENÍ NENÍ NIKDY POZDĚ

Lapit čtenáře, udržet si ho a vést, vyrůstat s ním od dětství až do dospělosti je knihovnický ideál. Loketská knihovna velkou část svých aktivit věnuje právě dětským čtenářům. K individuální práci s každým novým malým čtenářem se přidávají práce skupinové, zapojení do projektů jako je *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka* nebo *Kde končí svět*. Čtecím motorem u nás je už osmým rokem *Noc s Andersenem*, do které se budoucí nocležníci musí od září prociť a v dubnu pak předložit v branách Království Librnie svůj čtecí pas. Motivací ke čtení je pro mnohé i vyhlášení soutěží ať už recitační, nebo čtenářské. Knihovna v rozvoji čtenářství plní úlohu garanta, kterému pomáhá škola, rodina, zájmová sdružení apod. Spolupráce s rodiči a školou je v mnohých projektech nezbytná a přínosná. Rodiče s předškoláky navštěvují každý měsíc čítárny, ve kterých si budoucí čtenáři zvykají na prostředí knihovny a na práci s knížkou. Širší propojení škola-rodice-prarodiče-knihovnice-děti funguje nejlépe právě v případě dvouměsíčního projektu *Už jsem čtenář*, kdy si prvňáčci přicházejí do knihovny v rámci výuky poslechnout četbu na pokračování v interpretaci babičky či dědy a na základě četby pak sami zpracovávají připravené úkoly.

Podprahově k rozvoji čtenářství samozřejmě patří i prostředí knihovny, které je pro děti příjemné jak pro čtení, tak i pro hraní, které je místem setkání, rozhovoru nebo odpočinku a které zároveň čtenář vnímá jako místo kulturní. Zásada maximální otevřenosti knihovny v rovině symbolické (co nejméně zákazů a příkazů, maximální vstřícnost ke čtenáři) je v Lokti dotažena i v tom, že je to knihovna bezbariérová, otevřená mimo pátku celý týden včetně víkendu.

Marcela Hadravová
Městská knihovna Loket

Dnešní děti nejsou zvyklé čekat, až jim smysl čteného dojde

Schopnost analyzovat text a porozumět mu ztrácí čím dál více dětí. O čtenářství a čtenářské gramotnosti jsme si povídali s Ondřejem Hausenblasem z o. s. Kritické myšlení.

České děti umí číst, ale nerozumějí moc tomu, co čtou. Kde hledat příčinu nedostatku analytického čtení?

Rozumět čtenému není jenom věc analytického čtenářství. Příčin je určitě několik a jsou dost skryté. Navíc u nás nejsme zvyklí o nich moc přemýšlet. Spousta lidí si myslí, že číst = vyluštit písmenka a znát slova. K porozumění však vede poměrně dlouhá cesta intelektuální i afektivní. Na jeho počátku stojí vztah čtenáře k tomu, co čte. Když to číst chce, asi něco hledá: zážitek (například mrazení z hororu, napětí z dobrodružství, dojetí z lásky nebo uspokojení z toho, že bude lépe informovaný). Když nechce, asi nic moc nehledá, a proto také moc porozumění nenažádá. Současné děti v poměrně raném věku ztrácejí chuť si počíst a něco se dočíst. Mnozí se v první třídě trápí pouhým dekódováním textu. Než se české dítě naučí plynně číst, aby ho to „nebolelo“ a mohlo mít radost z četby, trvá to moc dlouho – a dospělí dnes nemoudře přestávají dětem po šestém roce života předčítat.

Dnešní děti jsou také méně zvyklé čekat, že jim smysl sdělení „dojde“. Velmi důležité je zároveň to, jak jsou děti naučené a zvyklé si poradit s potížemi v porozumění některému místu v textu – slovu, celé větě, některé situaci. Děti potřebují střádat zkušenost s překonáváním potíží a dostávat přiměřenou dopomoc. A zásadně důležité je, aby děti mohly to, čeho se dočetly, také hned uplatnit: aby si o prožitku mohly popovídat s kamarádem nebo rodičem, aby poznatek získaný četbou posloužil tomu, kvůli čemu ho vlastně v knize hledaly.

Jak můžeme konkrétně podporovat zájem dětí o čtení?

Zprvė pomoci dětem nepřerušit vnímání celých příběhů nebo básní. Děti se sice musí naučit louskat písmenka, ale např. genetickou metodou dospějí k samostatnému čtení často už do Vánoc první třídy. Proč tedy nelouskat první tři čtyři věty a pak si zbytek pěkného příběhu, nechat od paní učitelky krásně předčítat?

Děti o trochu starší se zase potřebují včas naučit svou četbu sdílet s druhými. K tomu je moc důležité umět psát. Jednak si zapisovat osobní záznamy z četby (nikoli mechanické „čtenářské deníky“ převypravující děj a jména postav), jednak psát o svém čtení druhým lidem kolem sebe, a dokonce také sepisovat – psát své vlastní malé pokusy

spisovatelské, aby člověk lépe rozuměl, že text uznávaného autora obsahuje mnohá tajemství a rafinované postupy. Další způsoby podpory najdete v Kritických listech nebo v kurzech Kritického myšlení.

Velmi alarmující jsou především snižující se výsledky chlapců. Jsou snad chlapci méně čtenářsky „disponovaní“ než dívky?

Tak je to dnes po celém světě. Chlapci prostě mají jiné východisko – já myslím, že jsme od původu lovci – stopaři. Máme v genech jít po stopě – po příběhové linii, dost rychle se rozhodovat, kterým směrem dál, a zažít vzrušení a uspokojení z vítězství nad kořistí. Čtení může být docela nudné, pokud tohle autorka povídky neví nebo neumí, nebo když má na mysli dívky: jejich rozhlížení, přebírání možností, paralelní pozornost k mnoha rozmanitým detailům a vícečetným vztahům. Chlapcům možná také hůře sedí „poslušenský“, netvořivý způsob výuky v mnoha našich školách, a mají odpor k činnostem, které vyžadují klid a soustředění tak jako četba.

Ondřej Hausenblas

Od roku 1987 vyučuje češtinu a literaturu, zejména didaktiku, na Univerzitě Karlově, dříve na Filozofické, nyní na Pedagogické fakultě. Posledních jedenáct let působí jako lektor programu *Čtením a psaním ke kritickému myšlení* (www.kritickemysleni.cz), zaměřuje se hlavně na čtenářskou gramotnost a čtenářství.

Jaká je podle vás budoucnost knihy? Vytlačí ji čtečky, nové elektronické formáty? Budeme místo do knihovny „chodit“ pro knihy do virtuálních prodejen a půjčoven?

Je docela možné, že čtečky zvítězí a pak zas budou vytlačeny něčím dalším. Papírová, vázaná kniha má však jeden rys dost významný pro krásnou literaturu – dává se z ruky do ruky, ne po drátě nebo na vlně. Ke kultuře patří, že si lidé nad čtenými texty spolu povídají, že vědí, že text četli i druzí, a spolu s nimi si kladou další otázky, probírají prožitky a názory na to, co jim autor „odehrál“ před duševním zrakem v četbě. Beletrie je psaná nikoli pro jedince, ale pro celý zástup jedinců.

Nekrácenou verzi rozhovoru naleznete na www.varianty.cz.

Vyhraju nebo vyhraju

Žáci:

- vyhledají, ve kterých zemích světa nestojí v čele svobodně zvolení zástupci;
- vyjmenují na příkladu ČR a Pobřeží slonoviny, čím se liší svobodné volby od voleb nesvobodných;
- získají informace o historii svobodných voleb v naší zemi po roce 1989.

Pomůcky: tabule, křídly, pracovní list (viz rámeček)

Předpokládaný čas: 45 min.

EVOKACE

Zeptejte se žáků, podle čeho poznáme, že volby v některé zemi jsou skutečně svobodné. Návrhy zapisujte na tabuli (flipchart). Pokud lze zjistit v kolika zemích světa vládnou svobodně zvolení zástupci, nechte žáky tipovat, kolika zemí se týkají demokratické volby, a kolika ne.

Úvodní část hodiny můžete rozšířit o diskusi nad svobodnými volbami u nás po roce 1989 (podle Petra Pitharta byly volby v roce 1990 svobodné poprvé od parlamentních

voleb v roce 1935). Prarodiče a někteří rodiče žáků si určitě dobře pamatují, čím se vyznačovaly nesvobodné volby v době totality, a stojí za to jim tato fakta připomenout.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU INFORMACÍ

Po úvodní diskusi požádejte žáky, aby si přečetli text *Jak se volí prezident* a následně v textu podtrhli všechna místa, která odporují pravidlům svobodných voleb nebo narušují jejich dobrý průběh.

Pokud jste v úvodní části hodiny společně s žáky diskutovali o počtu zemí, v nichž probíhají svobodné volby, můžete se nyní k výčtu zemí vrátit a vybrané země s nesvobodnými volbami probrat s žáky podrobněji.

REFLEXE

Na závěr hodiny zadejte studentům volné psaní či krátkou esej na téma: *Čím se podle vás liší životní pocit člověka, který žije v zemi, kde probíhají svobodné volby, od pocitů lidí, kteří vědí, že volby v jejich zemi jsou jen formální (nespravedlivé, zmanipulované...)?*

Zdroj: www.respektneboli.eu

VYHRAJU NEBO VYHRAJU

Rozdívočelý rej žen a mladých kluků přehradil silnici. Autům nezbyvá než zastavit a být chťe nechťe publikem pro jejich představení zvané volební kampaň. Všichni mladíci skotačí, zpívají a tančí kolem aut jsou příznivci jednoho z kandidátů v prezidentských volbách – Laurenta Gbagba. Ten se u moci drží bez řádných voleb už osm let. Jeho mandát dávno vypršel, ale moci se drží zuby nehty a celou dobu všemožně brání novým volbám. Teprve letos ustoupil Gbagba mezinárodnímu nátlaku a povolil konání voleb. Je však jedním z hlavních favoritů na křeslo nově zvoleného prezidenta. „Vyhraju nebo vyhraju“ je jeho heslem. Volně přeloženo – pokud ne demokraticky, tak jinak. Jeho volební kampaň je jasným důkazem jeho velkého bohatství i bohatství jeho příznivců. Po zemi jsou rozestry tisíce billboardů s jeho tváří a sliby, tisíce zástupců jeho strany FPI se rozjely po celé zemi, aby zmobilizovali celé vesnice. „Naše vesnice bude volit Gbagba,“ říká Floran, jeden z rady starších v městečku Guinglo Gbéan na severovýchodě země. Spolu s ostatními náčelníky z okolních vesnic pozoruje řádění svých spoluobčanů, kteří uspořádali obrovskou volební kampaň ve prospěch Gbagba. Desítky lidí všech věkových kategorií skáčou, tančí, bubnují, zpívají a křičí: „Gbagbo, Gbagbo“. „Zástupci jeho strany FPI přijeli k nám do vesnice a dali nám 150 000 franků (cca 8000 Kč). Za tyto peníze jsme zavázáni mobilizovat lidi v jeho prospěch, a tak jsme uspořádali tuto akci, rozdali lidem trička s fotkou Gbagba a ženám látky potištěné jeho obličejem, večer uspořádáme pro mladé diskotéku.

Zástupci Gbagbovy strany nám slíbili, že dostaneme peněz mnohem víc, pokud bude Gbagbo zvolen a z výsledků v naší vesnici bude jasné, že jsme ho podpořili,“ vysvětluje Floran. Na cestě dál křepčí houf kluků a malých capartů, jsou ověšeni trávou, obličeje mají pomalovány blátem, hrají na bubny z kozí kůže a dokola křičí: „Gbagbo, Gbagbo“. Jsou mezi nimi i pětilété děti.

Vedle Gbagba se o post prezidenta uchází ještě 13 kandidátů, mezi nimi i jedna žena. Šanci na zvolení mají však jen dva z nich – křesťan z jihu Laurent Gbagbo a muslim ze severu Alassane Ouattara. V Pobřeží slonoviny totiž hraje etnická a náboženská příslušnost obrovskou roli a celé komunity a vesnice často volí stejně.

Den D

Venku se ještě pořádně nerozvedlo, ale houfy lidí už se pomalu šinou k volebním místnostem. V sedm hodin v neděli ráno volby konečně začnou. Pro obyvatele Pobřeží slonoviny je tento den obrovským svátkem. „Volíme svého prezidenta, ten naši zemi snad konečně přinese mír a budeme se mít líp. Také potřebujeme, aby se zvýšily výkupní ceny kakaa. Všichni v to opravdu věříme,“ říká za všechny farmář Pakayoko z města Man, který se stejně jako desetitisíce dalších živí pěstováním kakaa. Teď spolu se stovkami ostatních voličů čeká ve frontě před základní školou Dahomey. Jeho slova o svátku dokazuje i oblečení voličů. Muži si vzali obleky a ženy se vyšňořily barevnými turbany a pestrobarevnými hábity. I já spolu s kolegou Eduardem Balkem zde čekáme už od šesti hodin. Jsme volební

pozorovatelé Evropské unie a budeme sledovat, zda volby probíhají bez problémů. V sedm jsou všichni na místě, jen třídy, které mají sloužit jako volební místnosti, zejí prázdnotou. Členové volební komise přicházejí asi s půlhodinovým zpožděním. Pak musí připravit urnu, stěnu, stoly, hlasovací listky. Ještě v osm hodin panuje v místnosti neuvěřitelný zmatek. Nedorazil totiž prezident komise. Ostatní někam zoufale telefonují a nakonec jeden z členů komise sám sebe deleguje prezidentem. Hlasování tedy může začít.

Lidé se podepíší, ukážou volební průkaz, smačou prst v inkoustu a na volebním listku, kde jsou fotografie všech kandidátů, označí jednoho z nich. „Mnoho lidí je stále negramotných, a tak tam fotografie být musí,“ vysvětluje Hussein, člen volební komise ve městě Man. K volbám nakonec přišlo neuvěřitelných 85 procent voličů a volby proběhly v klidu. Žádný z kandidátů však nezískal nadpoloviční většinu, a tak se 28. listopadu uskutečnilo druhé kolo. To už tak klidné nebylo, několik volebních místností bylo napadeno mladíky s mačetami, kteří urny i s listky rozsekali na cimpr cimpr. Zničeno tak bylo kolem 5000 volebních listků.

Volební komise nakonec vyhlásila vítězem voleb Alassana Ouattaru, který dostal o téměř deset procent víc hlasů než jeho rival Gbagbo. Už třetí den po vyhlášení výsledků se však poražený Gbagbo jmenoval prezidentem. Ve městech hoří barikády a několik lidí už přišlo o život. „Inu, vyhraju nebo vyhraju,“ říká Gbagbo už před volbami.

Autor: Markéta Kutilová

Čtenářské kluby – Brána ke vzdělávání

Jsou romské děti živé a hlasité? Obecně panuje přesvědčení, že ano. Devítiletá Blanka by ale mnohé překvapila. Ve škole téměř nemluví a straní se kamarádek. Nebo se ony vyhýbají jí – nejistá a zakřiklá holčička své vrstevnice done dávna moc nepřitahovala. Blančině učitelce bylo jasné, že dívka potřebuje nějaký prostor, kde by se mohla projevit, vyslovit se... Prostor, kde by se cítila v bezpečí. Situace v běžné třídě jí to bohužel neumožnila a ani rodina, navzdory snaze, nemohla dívce poskytnout potřebnou pomoc.

V místě Blančiny školy funguje několik zájmových kroužků, ale Blanka do žádného z nich nikdy nechodila. Změnilo se to v okamžiku, kdy dostala pozvánku nadepsanou svým jménem. Jedna paní učitelka a knihovnice z blízkého města jí zvaly do nově vzniklého školního čtenářského klubu.

„*Nihil novum sub sole*“ neboli „*Nic nového pod sluncem*“, píše se v knize Kazatel. A u čtenářských klubů je to přesně tak. K zakládání obdobných klubů – setkání s knihou – vyzýval už Jaroslav Foglar za první republiky. V našem případě byla na počátku jedna taška plná knih, kterou dostaly děti ve skotské školce a obdobnou si odnesly domů i v následujících ročních základní školy. Taška plná knih (hezká taška plná hezkých knih) nám se železnou pravidelností nedávala spát... Přemýšleli jsme, jak dostat knihy k dětem, a to hlavně k těm, které doma žádné nemají. Díky čtenářským klubům se nám to podařilo. Čtenářské kluby jsou místem, kde děti z rodin, v nichž se příliš nečte nebo děti se specifickými vzdělávacími potřebami, poznají radost z četby. Z četby vlastní i z četby, kdy jsou jim průvodci četbou v rámci čtenářských lekcí vedoucí klubu.

Jedním z pilířů klubové práce je „svobodná volba knihy a prostor pro čtení.“ Děti si v klubu mohou číst, a to knihu, kterou si samy vyberou. K dispozici mají klubovou knihov-

ničku i tituly, které pravidelně, alespoň v některých klubech, nosí knihovníci. Nabídku tvoří nejen „rodinné stříbro“, na něž s dojetím vzpomínají vedoucí klubu, ale i moderní tituly, mnohdy speciálně napsané pro starší začínající čtenáře, nebo komiksy. (Co vhodnějšího ke čtení můžeme nabídnout čtvrtákoví, který stěží „přelouská“ větu?)

TŘI RADOSTI DÍKY KNÍŽKÁM

Důležitou součástí klubové práce je to, že každé dítě odchází domů z klubu s knihou. A zde se konečně dostávají na scénu „hezké plátěné tašky“. Děti je sice nedostanou plné knih (byť bychom rádi), ale už teď mají svou žlutou tašku, v níž si odnášejí půjčené tituly a do které dvakrát do roka dostanou i knižní dárek – pro některé z nich skutečně první knihu, kterou v životě vlastní.

A Blanka? Do klubu přišla a chodí pravidelně. Každé úterý tráví v klubu hodinu a půl a s ostatními dětmi se zapojuje do her, prohlíží si knížky a jednu si každý týden vybírá domů. Následující setkání v kroužku pak povídá o tom, jak se jí knížka líbila. To je první radost: Blanka mluví, sice potichu a ne moc souvisle, ale když na ni dojde řada, promluví. Prokazatelně přečetla od dubna do září pět knih pro začínající čtenáře. A také sama přispěla do nabídky – začala nosit knížky, které našla doma v garáži, a ukazuje je své učitelce a spolužákům. Sice se díky klubu nestala hvězdou třídy, ale spolužáci si jí konečně všimli a ona sama zažila radost z poznání a společného sdílení s ostatními. Druhá radost: pár hodin týdně věnuje Blanka činnosti, která jí baví. A třetí radost: ta se možná ukáže v budoucnu... třeba se knihy stanou Blančiny celoživotními přítelkyněmi, třeba díky četbě zlepšit své školní výsledky, vystuduje... Cíl velmi ambiciózní a těžko ověřitelný... i tak se o něj výše uvedenými činnostmi, činnostmi prostými a „bazálními“, pokoušíme.

Irena Poláková

*Čtenářské kluby jsou realizovány organizací
Nová škola, o. p. s. díky grantu MŠMT a ESH.*

BULLETIN PRO ŠKOLY 11/2012

Vydavatel: Člověk v tísni, o. p. s., Šafaříkova 24, 120 00, Praha 2

Foto: I. Poláková (str. 3 a 7), M. Kutilová (str. 6), archiv Městské knihovny Loket (str. 2, 4 a 5)

Telefon: (+420) 222 350 810

E-mail: varianty@clovekvtsni.cz

www.varianty.cz

Publikace

DOBŘÁ ŠKOLA 21. STOLETÍ

Varianty (kol.). *Dobrá škola 21. století. Sborník k setkání zástupců škol, neziskových organizací a odborníků v oblasti vzdělávání. Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2012.*

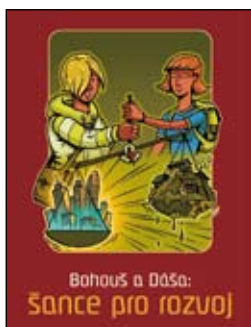
Po deseti letech existence Variant, kdy byla realizována celá řada projektů zaměřených na podporu současných i budoucích učitelů, dalších pracovníků v oblasti vzdělávání a škol, jsme si položili otázku, jakou školu bychom si představovali jako ideální. Odpověď jsme se rozhodli hledat na společném setkání zástupců škol, neziskových organizací a předních odborníků v oblasti vzdělávání, které se konalo 2. 12. 2011 v prostorách gymnázia a základní školy Open Gate Boarding School v Babicích. Jeho cílem bylo představení a sdílení zajímavých školních projektů a dalších aktivit, které rozvíjejí potřebné znalosti a kompetence žáků, pomáhají utvářet příznivé klima na českých školách a snaží se být otevřené všem dětem bez rozdílu. V tomto sborníku bychom se s vámi rádi podělili o podněty a nápady, které se na setkání objevily.

BOHOUŠ A DÁŠA MĚNÍ SVĚT. SBORNÍK NEJLEPŠÍCH SOUTĚŽNÍCH KOMIKSŮ

Varianty (kol.). *Bohouš a Dáša mění svět. Sborník nejlepších soutěžních komiksů. Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2012.*

Komiksově postavičky Bohouš a Dáša už více než šest let provázejí české studenty nesnadnými tématy globálního rozvojového vzdělávání jako je chudoba a rozvoj, ekonomická globalizace, lidská práva, klimatické změny, humanitární pomoc, rozvojová spolupráce či potravinová bezpečnost, kterým se věnují naše příručky. *Bohouš a Dáša mění svět / Sborník nejlepších soutěžních komiksů* obsahuje výběr komiksových příběhů, které postoupily do užšího kola stejnojmenné soutěže pro školy, která se konala na podzim roku 2011. Soutěž sledovala jasný záměr: přesvědčit studenty, aby se zamysleli nad palčivými společenskými tématy a v komiksu ztvárnili návrh, jak je vyřešit. Studenti prokázali velkou invenci, a porota tak mohla vybírat z téměř dvou set došlých komiksů a komiksových scénářů. Vybraná díla jsou zařazena v uvedeném sborníku.

BOHOUŠ A DÁŠA: ŠANCE PRO ROZVOJ

Varianty (kol.). *Bohouš a Dáša: Šance pro rozvoj. Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2010.*

V roce 2010 vydal program Varianty publikaci *Bohouš a Dáša: Šance pro rozvoj*, která je určená pedagogům zabývajícím se problematikou globálního rozvojového vzdělávání. Autory publikace nejsou teoretické humanitární a rozvojové pomoci – většina z nich strávila několik let svého života prací v rozvojových zemích, v místech, kde se přehnala válka, sucho nebo které srovnala se zemí vlna tsunami. Obsah publikace je v souladu s požadavky průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* na SŠ i ZŠ. Pomocí komiksových příběhů, textů a výukových aktivit přibližuje příručka podrobně téma zahraniční pomoci v minulosti a dnes. Jako inspirace do hodin slouží metodické listy, které jsou k dispozici v každé kapitole. Doprovodné texty zároveň pedagogům slouží jako přehledné shrnutí základních informací o zahraniční pomoci.

Informace o dalších publikacích, didaktických materiálech a nabídce kurzů naleznete na www.varianty.cz v sekci *Naše nabídka*.

